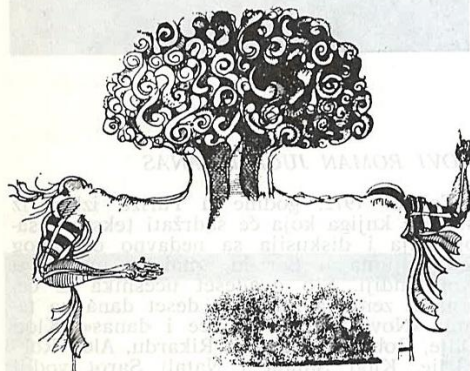
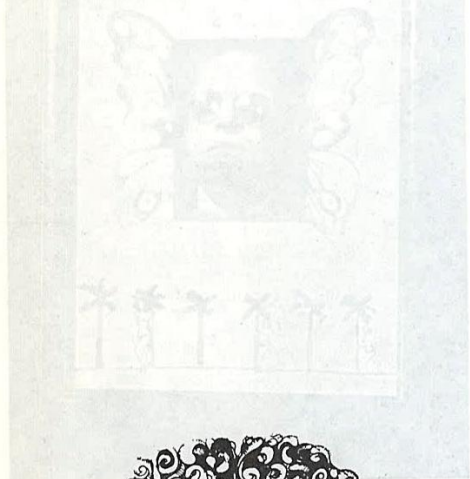

VASPOSTAVLJANJE MITA

MIODRAG PAVLOVIĆ: HODODARJE
»Nolit«, Beograd, 1970.

Od samih njegovih pesničkih početaka, za Pavlovića je bilo karakteristično jedno poniranje u prošlost, »zahvatanje« u istoriju, u ono epsko u njoj, čak pokušaj jedne »epizacije« pevanja. Uz tu tendenciju odmah je, takođe, postojalo i »kulturološko« nastojanje tog pevanja: naša kultura, njena tragična mesta, nedorečenosti, poređenja: mi nasuprot drugih, ono što drugi nama duguju, zatim jedna zapostavljenost naših vrednota. Evociranje, inkarniranje istorijskog. Izdvajanje nekih ličnosti, događaja. Određivanje pesme, njeno komuniciranje, obraćanje kulturnom-književnom nasleđu. To iziskuje i *multitonalnost*, mnogoglasje takvog pevanja, koju pesnik postiže manirnom govora iz više mogućih aspekata (raskursa). S tim u vezi je i jedna *gradanskost* nastojanja da se *vaspostavi* legenda, mit (mitološka komponenta Pavlovićeve pesme). Pavlović, naime, podvrgava *kultivizaciji* određene stvari iz naše prošlosti. On se prevashodno opredeljuje za ono carsko-vasilevsko, monaško, veličajno u nas, što je bilo kultura, što je bio određeni nivo. Naš carski poklisar na severu (zanimljiv je tu pojam severa, hladnoće kod ovog pesnika, koja nije samo u prirodi, već je i u ljudima), koji odlazi u stranstvovanje, u druge strane, noseći kitnjaste, pergamentne povelje, listine, ide u kožu, smrdeći na znoj, luk i prirodnu hranu, ali je ipak u njemu

nešto gospodstveno. To ne znači da se Pavlović kloni animalnosti, stihijnog, prostačkog: — često on tako vidi apokaliptiku (što je takođe dolazilo do izražaja za ratove, nakon kosovskog sloma posebno, kada se narod, ekonomski ruiniran, odavao i morderstvu, pa se tako i moralno unizio, što, na sreću, nije tako dugo potrajalo, jer je već počeo lagani uspon, obnavljanje, koje kulminira u ustancima, manifestujući se u žedi za saznanjima, pismenosti, kulturom).

Od stilskih »sredstava« izdvojili bismo, u ovoj knjizi, specifičnu *skokovitu* metaforiku, višestepenu i njegove *simbole*, koje bih nazvao *markiranim*. Prikrivenim. Ili, ne tako prepoznatljivim. No, tu se ne radi ni o kakvom larpurlartizmu. (Kamo sreće, da je, možda, tako jer bi to bilo bolje po pesnikov duhovni, psihički *ekvilibr*, ali samo u tom smislu, jasno.) Radi se o tome da neka tanana kretanja, istančane pulsacije, suptilna stanja svesti pesnikove to, imperativno, zahtevaju, da bi se formirao izraz. Previše poznati simboli, ne tako složeni, eksplicitniji (ukoliko simboli uopšte mogu biti takvi) *simplifikovali* bi misao i sliku, izgubilo bi se na dragocenom materijalu, efekat bi bio nepotpun. Otuda je i evidentna, baš zahvaljujući takvoj simbolici, jedna jezičko-stilska *perfekcija*, kojom pesnik obezbeđuje određenu smisaonu enigmatičnost, polivalentnost, ambigvitnost. Ti simboli, koji se obično javljaju uz alegoričnost i aluzivnost, u procesu pevanja se »prelamaju«, menjajući dimenzije i značenja. Tako dolazimo od emblema, začetaka jedne *emblematike*; to su ona mesta koja tendiraju zatvorenom modelu pevanja, hermetizaciji, koja je, uistinu (po Fridrihu, a i drugim) jedan moderan fenomen, sve više »predispozicija« u tokovima savremene poezije. Odnosno, ta hermetičnost, više je i pre, kod Pavlovića jedna, da budem precizniji, nekomunikativnost, pa čak i izbjirljivost, selekcionisanje onoga s čim ili s kim treba doći u kontakt.

On peva u prezentu, ali to je privid. On je i u perfektu i u futurum. Dakle, za Pavlovića *ne* važi *trenutak govora* u užem smislu, već se prostire šire, trenutak govora, ili, bolje, reći, za njega je svugde gde je govora-reči bilo, njene drame prevashodno i gde će je biti. Tu se radi, zapravo, o specifičnoj pesničkoj, memoriji, *memorisanje*, o nečemu što je moguće jedino u poeziji.

Kod Pavlovića nailazimo, često, na vrlo retke reči, neupotrebljavane toliko, koje, umnogome, doprinose vrednosti jezika, pa ima i takvih gde su značenja i zvučanja još neiskorištena. (M. Makiedo je, u jednom od ranijih brojeva »Foruma«, u propratnom tekstu uz prepeve E. Montalea, izneo neke zanimljive podatke. Reč je o indeksu retkosti, »retkoće« reči u francuskoj poeziji, gde je taj indeks, dobijen algebarskim putem, najveći kod Malarmea i Klodela. Primena istog postupka na Pavloviće-ju leksiku, potvrdila bi gornju konstataciju.)

U Pavlovića se javlja i inspirisanost životom i delima pojedinih naših pesnika, i njih on nekako bira »prema sebi«, kod svakoga od njih mora biti nečega što bi ga zainteresiralo da bi se pozvao na njih, interpretirao ih, posvetio im stihove. Njega — impozantnost, A. S. Rebac — usamljenost njenog opredeljenja za klasično, klasično, R. Prodanović — tragična smrt u avio-bombardmanu i iščeznuće skoro svih njegovih rukopisa u ognju razaranja itd. O Helderlinu da i ne govorimo.

Konačno, ono što bi se dalo zameriti Pavloviću, jeste jedna određena didaktika, ne preterana, ali dosta primetna, propovednost, celomudrenost tamo gde se iznosi i zastupa neka *ideja*. I odmah, u vezi s tim, da kažemo: Pavlović nije liričar u strogom i čistom smislu, što i *nije* tako loše, jer danas više nije dovoljno biti samo liričar, a diskutabilno je i u koliko je meri moguće doseći takvu lirsku purifikaciju da ona bude i *sublimacija*.

KADA GASNE SVETLOST

JASNA MELVINGER: SVET I SVETLOST,
Matica srpska, 1971.

Najnoviji poetski rukopis Jasne Melvinger iskazuje svet u kome gasne svetlost. *Dokone nedelje, budni noćni sati koji te ne mogu doreći, sobe sa tavanicom — dnom avana, sa zidovima od nespokoja*, među kojima se dešavaju svakodnevna samoubistva iz nehata, dakle život što je *kli-znuo sa izandalih ponjava vremena*, čitav jedan svet koji ne zna kuda će ako ne u pesmu. U tim i takvim predelima otkriva se škrt lepota u običnoj boji i svakodnevnom zvuku, sa žarom velikog otkrovenja pronalazi se i pamti mala nežnost, od bola se ona otima, i pred vremenom se, kao dragocenost, skriva u reč iskazanu s tihom groznicom uzbuđenja. O običnim stvarima i sivim događanjima javljaju se, ne retko, zapisi s tolikim suptilnim nijansama — da se čini da su baš te stvari i baš takvi događaji zapravo i jedini u samotnosti jednog života koji se u trpkom pesmu preobraća. U retkim, pak, trenucima uzdanja, u onom, verovatno, najdorečenijem koji je označen naslovom *Svet i svetlost*, još uvek se veruje da je moguće uzneti se u dan, ali, bez